

Anton Aškerc. Studie mit Uebersetzungsproben von Dr. Gojmir Krek. — Laibach 1900. — Verlag L. Schwentner.

V dvojnem oziru se zdi meni dobro, če se naši pisatelji in pesniki prelagajo na tuje jezike. Prvič seznanimo na ta način z našim slovstvom tujce, ki so dostikrat preoholi, da bi se priučili slovenskemu jeziku in ki le preradi sodijo prezirljivo o nas, drugič pa začnemo mi sami dostikrat naše pesnike in pisatelje šele potem prav ceniti, če čitamo njih proizvode v tujem jeziku, ker se nam nudi tako prilika, primerjati jih z izvirnimi proizvodi dotičnega naroda. Kolikokrat nam je kak nemški pesnik nad vse mere imponoval — v prvi vrsti pač zato, ker smo ga toliko hvaliti čuli — dočim smo bili do naših domačih pesnikov a priori nekako nezaupljivi! Ko pa smo čitali kako pesem tega ali onega naših pesnikov dobro preloženo na nemški jezik, smo zastrmeli, in zdaj šele smo se zavedeli, da gre našemu pesniku prednost pred marsikaterim nemškim!

Umestno je torej, da odpiramo s prelaganjem naših pesnikov oči tujcem in — samim sebi! . . .

No, gospod dr. Gojmir Krek nam v svoji knjižici, katere naslov je postavljen na čelo tem vrsticam, ni podal samo nekaj prav lepo na nemščino preloženih poczij Aškerčevih, temveč stopil je pred nas s celo študijo o tem največjem našem epiku. Zato njegova knjiga ni zanimiva samo za Nemce, ampak še bolj morda za nas Slovence same.

Dr. Krek piše lepo in gladko; njegov slog je vznosit, semtertja naravnost poetičen. Najbolj pa imponuje njegova samostojna sodba, akoravno ni vselej prava. Dr. Krek ne zamolči rad svojega mnenja in pove ga, četudi sam sluti, da se ne strinja popolnoma z dejstvi. Meni se zdi, kakor bi hotel izzvati s tem, da se mu pojasni od druge strani, kar njemu samemu ni prav jasno. Ni mu toliko do tega, da obveljajo njegovi nazori, nego da zve resnico. Zato poudarja na par mestih, da je vsaka kritika subjektivna!

To vse so lastnosti, ki dičijo vsakega pravega kritika. Kritiki, ki se zaveda bistva svoje naloge, se ne bo tolkel ob prsi ter klical: »Tako je in nič drugače!« In ne bo si pripisaval nezmotljivosti, temveč rekel bo: »To je moje prepričanje, povejte še vi svoje!« Pravi kritik se uči, neprenehoma uči, in hvaležen je zmeraj, ako se mu dokaže zmeta, kajti do nezmotnosti se dozda ni pospel še nihče, in pri vsaki sodbi gre vedno le za to, je li bolj ali manj popolna, bolj ali manj istinita . . .

Prepričan sem zategadelj, da mi dr. Krek ne zameri, če bom v kakem oziru ugovarjal njegovim izvajanjem. V podrobnosti se itak ne nameravam spuščati, ker ni tu prostora za to, dotakniti se hočem temveč samo nekaterih očitnejših njegovih zmot.

Priznati pa moram pred vsem, da se je dr. Krek z oduševljenjem lotil svoje naloge, da, jaz mislim, da je baš ta navdušenost nekoliko vzrok, da je precej v uvodu posegel nekoliko predaleč. Bojim se, da ga Aškerc zahvali na časti, katero mu jo je hotel nakloniti s tem, da ga primerja z Viljemom II. Njegova navdušenost je zakrivila nemara tudi, da se spušča nekoliko preveč v polemiko z Aškerčevimi domačimi protivniki. Pisatelj ima popolnoma prav, če omenja na nekem mestu, da je Aškerc izklesan iz drugega lesa nego Gregorčič. Gregorčiču se je zdelo potrebno, da je zagovarjal vsako svojo pesem, katero so mu očitali, z novo pesmijo; njemu, mehjemu, nervoznemu, preobčutljivemu človeku je bilo do tega, da prepriča svoje nasprotnike in obrekovalce o čistosti

in nekvarnosti svoje poezije. Tega Aškerc ni storil, ker je vedel, s kom ima opraviti, ker je vedel, da se nekateri ljudje prepričati ne dado! Par novih pesmi, polnih neusmiljenega sarkazma, s katerimi je označil svoje stališče in osmešil svoje napadalce, to je bilo vse! Dalje se Aškerc ni brigal za to, kaj se govori in piše o njem! Vse njegove poezije izvirajo iz najsvetejšega prepričanja, a to je vsekakor velika zasluga njegova, da svojega prepričanja nikdar zatajil ni! Da je dr. Krek to konštatoval, je popolnoma umestno, a to naj bi bilo tudi zadostovalo. Vsaj meni se dozdeva, da tisti »aferi« nikakor ne gre pripisovati tolikega vpliva na našega pesnika, kakor ji ga pripisuje dr. Krek. Aškerc je Aškerc in bi bil Aškerc tudi, če bi »Rimski katolik« nikdar ne bil izhajal.

Najbolj ugovarjati pa se da dr. Kreku v tem, kar je napisal v IV. poglavju svoje študije o Aškercu.

Tu ga proglašaja za socialistovskega pesnika ter mu očita, da pozna kot tak samo angele in hudiče. Zatiranci so mu baje sami angeli, a vladarji — kako se je dr. Krek domislil ravno vladarjev, mi ni prav jasno — so mu sami zlo-dejci, ki nimajo niti najmanjše dobre lastnosti na sebi.

Pri tem je dr. Krek vsekakor nekaj prezrl, to namreč, da nam Aškerc ni spisal kakega romana ali eposa. Ko bi bil storil to, potem bi bili pač upravičeni, zahtevati od njega, da nam pokaže človeka z vsemi svojimi lastnostmi, dobrimi in slabimi.

Tako pa je šlo pesniku v prvi vrsti za to, da osmeši, kar je smešnega, da nam pokaže, kar je nezdravega v naših socialnih razmerah, ter nas opozori na to, kje ima izvrševanje krščanske ljubezni najhvaležnejše polje. Aškercu pri njegovih takozvanih socialistovskih pesmih ni šlo toliko za osebo, nego za stvar. Če pa je včasih res videti, kakor bi bila ost kake pesmi obrnjena zoper najvišje glave, potem moramo pač pomisliti, da »feriunt summos fulmina montes!« Aškerc, ki ima pred očmi vedno vse človeštvo, ki sovraži puhlico in mu je res na tem, da bi prisijala človeškemu rodu kdaj zarja lepše bodočnosti, zagrabi stvar tam, kjer bi se najprej morala zvršiti izprememba, ako bi res hotelo postati kdaj bolje. Neustrašenost, katero nahajamo pri Aškercu, diči pač vse velike duhove! Ali dr. Krek mari ne ve, kake je Tolstoj v obraz povedal carju glede zmisa mirovne konference v Haagu? —

Napačno se mi zdi tudi, če dr. Krek trdi, da Aškerc, kar se tiče pesmi te vrste, ni originalen, da so njegovi čuti v tem oziru ponarejeni.

Da dr. Krek te svoje trditve ni podprl z dokazi, smatram za nedostatnost. Če se očita komu kaj takega, se mu mora dati tudi prilika, da se zagovarja. A to Aškercu ni mogoče, dokler ne ve, v čem tiči pregrešek, ki se mu oponaša!

Jaz domnevam, kaj je zapeljalo dr. Kreka v to, da je napisal one stavke. Njemu preseda nemara že vsa tista socialistovska poezija, ker je postala — tu imam pred očmi svetovno slovstvo, ne samo našega — res že nekoliko šablonska, toda dr. Krek bi bil moral pomisliti, li ni naslovil na napačnega adresata, kar je bil sicer upravičen povedati.

Če kateri narod, ima gotovo slovenski narod vzroka, pritoževati se zoper trinoštvo, in malokje je toliko resnične bede, kakor jo je baš pri ubogem slovenskem narodu. Pa da bi pesnik, kateremu se globokočutnost nikjer ne more odrekati, baš v tem oziru ne bil čutil s svojim narodom? Da bi bil baš v tem oziru njegov čut posnet in ponarejen? Ne, gospod dr. Krek, v tem se ne strinjам z vami, to se mi zdi neverjetno, to se mi zdi naravnost nemogoče!



Marsikaj bi se dalo še reči, a to bodi dovolj. Naposled poudarjamo še enkrat: Krekova razprava je, akoravno se ji da semintja kaj prerekati, veleznimiva, in priporočamo jo toplo vsem onim, kateri si s kritičnimi spisi radi bistrijo duh.

O tej knjigi smo prejeli še naslednjo oceno.

Za božične praznike smo dobili dva Aškerca: tretji zvezek njegovih poezij pri Kleinmayrju & Bambergu in študijo o njem pri Schwentnerju. — Dr. Gojmir Krek še ni posebno znan med nami. Pred nekaj leti je spisal skice o vtiskih, ki si jih je pridobil na avstrijskem jugu, imence v Zagrebu, in jih objavil v »Südsteir. Post« in nato zbrane pod naslovom »Aus dem Süden«. Že v teh se je pokazal globokega opazovalca. Prevajal je tudi slovenske pesnike na nemščino, in tako imamo v imenitni, a žal premalo razširjeni slovanski antologiji, katero je izdal njegov oče, prof. dr. Gregor Krek, pri Cottu v Stuttgartu, dokaj Gojmirovih prevodov. A z najnovejšim svojim delom si je zaslužil mladi kritik vse pozornosti in tudi priznanja.

Poprijel se je Aškerca, seveda z namero, da bi seznanil z njim Nemce in sploh one, ki o slovenskem literarnem gibanju malo ali nič ne vedo in žive v prepričanju, da so Slovenci ekskluziven filistrski narod; kajti nam ni bilo treba nemške študije o Aškercu. Seveda je še tudi takih med nami, ki Aškerca ne poznajo ali ki ga — nočejo poznati. Tem in takim Krekovo študijo posebno priporočamo. Česar ne utegnejo posneti iz pesmi samih — ker jih namreč ne bero — to naj bi poizvedeli vsaj iz Krekovega spisa. Tu bodo slišali ostre levite vsi oni, ki so vede ali nevede odtegujejo vsakdanjemu napredku v slovstvu in umetnosti; že prvo poglavje Krekove študije jih začne ščegetati po možganih. Izpreobrnilo se seveda ne bodo, a dobro je, da vedo, kako mislijo trezni ljudje o njih nadutosti.

Ker je bil pisateljev namen, razznaniti Aškerca in odnošaje, v katerih se je razvijal, med širni svet, omenja tudi na več mestih našega abderitskega strankarstva. Tako pride tudi Mahnič s svojim Rimskim katolikom v poštov. Nam se pa zdi pozornost, s katero Krek Mahniča obdeluje, odveč in nezaslužena. Habcat sibi! Nasprotno je umestno, da Krek ob vsaki priliki poudarja Aškerčevo samobitnost in neodvisnost; le v liričnih pesmih se mu zdi epigon — Nachempfínder. Krek trdi, da je Aškerc v »tiranskih« motivih redkokdaj izviren, večjidel le epigon, posnemalec, kar bi bil tudi moral dokazati. A vendar potem nikjer ne dokazuje, kajti o onih, katere pod črto navaja (str. 55.), o Asnyku, Konopnicki, Adi Negri, ne trdi, da bi bili Aškerčevi originali. Drugih njegovih »vzorcev« pa ne omenja, saj jih tudi ne more. Koliko sličnih snovi se nahaja pri različnih pesnikih, a vendar jim kritik, ki pozna dovzetnost in agilnost pesniške duše, ne bo očital, da drug od drugega prepisujejo! Zato je tudi naravno, da mora Aškerc proti takim domnevam odločno protestirati. Ta domneva gotovo ni docela opravičena. Berite le lirične pesmi iz »Novih poezij«, in priznali bode, da jih preveva individualna Aškerčeva lirika. Dobro označuje Krek pesnika, ko pravi, da se bije v njegovi duši tragičen konflikt. To omenja takoj v uvodu in s tem pove, da hoče pesnika ocenjevati s psihološkega in socialnega stališča, ne pa dolgočasiti bralca z neprebavnim estetikovanjem in moralizovanjem. Primera z Viljemom II. se ne sme napačno umeti, da se ne zdi banalna. Kajti Krek ne primerja cesarja in pesnika niti njunih značajev in temperamentov, temveč le spor v njunem duševnem življenju. »Sed, amice, quaestio est«, je li Veljem res